

„Kardiochirurg se musí umět rychle a správně rozhodovat,“ říká Jan Pirk

04.12.2017

Na Žižkově žije kardiochirurg již od roku 1971, miluje maratony a je častým běžcem tratí na Pražačce. Jan Pirk patří právem mezi nejlepší experty na onemocnění srdce a ročně zvládne okolo 220 operací. Profesor Pirk bude také hostem v informačním centru, kde 5. prosince proběhne další komponovaný večer s Martinem Severou.

Jak si udržujete zdravý životní styl? Pomáhá vám k tomu vaše profese?

Profese jako taková určitě nepomáhá. Naopak, vzhledem k nepravidelné životosprávě – různě dlouhé operace, noční služby, se musím snažit sportováním kompenzovat tyto nezdravé vlivy. Na druhou stranu mám možnost pravidelně si nechat vyšetřit srdce svými kolegy, což také činím.

Jste vášnivý sportovec a rád běháte. Kde na Žižkově to máte nejraději?

Na Žižkově nejraději běhám od nás, tedy z oblasti Balkánu, na Vítkov, kde mám asi tříkilometrový okruh a na dráze na hřišti Na Pražačce, kde si dávám třeba 7x400 m. Výhodou je, že se tam večer svítí.

Je podle vás běh ideální sport, který napomůže dožít se vysokého věku?

Zcela určitě ano, protože běh je nejsvobodnější sport, kdy nepotřebujete žádný kurt, halu, nebo dráhu, nepotřebujete soupeře, a když máte čas, můžete se jít proběhnout do krásné přírody. Ve velice pokročilém věku, zpravidla ve věku nad 80 let bývá vhodnější místo běhu tzv. „nordic walking“, tj. rychlá chůze s pomocí hůlek.

Jak dlouho již žijete na Praze 3? Proč jste si vybral k bydlení zrovna tuto čtvrť?

Já jsem se narodil a vyrůstal na rozhraní Vinohrad a Žižkova, v Krkonošské ulici. Ale už na gymnázium jsem chodil Na Pražačku, protože druhé gymnázium, které pro nás připadalo v úvahu, tj. Sladkovského náměstí, mělo tou dobou ředitelku, která byla členkou ÚV KSČ, a to se mi příliš nezamlouvalo. A poté se mi naskytla, tuším v roce 1971, možnost bydlení na Žižkově, a tak jsem neváhal a přestěhoval se tam.

Co si myslíte jako kardiochirurg o slovních spojeních - „myslí srdcem, ne hlavou“ nebo „co na srdci, to na jazyku“? Zakládají se z lékařského hlediska na pravdě?

Tak obě tato pořekadla vznikla z toho, že při nějakém hnutí myslí, nebo při stresové reakci se lidem rozbušilo srdce, a proto tyto mýty vznikly. Ale to je na samostatnou přednášku. Lidé nevěděli, že ty pokyny vznikají v mozku a mysleli, že vycházejí ze srdce.

Proč je srdce nejméně spjato s emocemi?

A s tím souvisí moje předešlá odpověď. Skutečně je to otázka stresu a reakce celého organismu na stres, ale to je tak zajímavá reakce celého organismu, že to je na samostatný článek.

Které „nešvary“ - alkohol, káva nebo různé návykové látky - paradoxně srdci pomáhají, ale neví se o tom?

To, co jmenujete, mohou být nešvarem, pokud jsou nadužívány. Např. o kávě řekl nejslavnější český psychiatr, prof. Vondráček, že pití kávy je nejnevinnější a nejušlechtilejší toxikomanie. Rovněž tak střídání a přiměřené pití alkoholu ve formě jedné sklenky vína denně nijak neškodí, naopak je prospěšné oběhovému systému. Na rozdíl od kouření, kdy každá jedna cigareta je velice škodlivá.

A které neřesti - zdraví neprospěšné - máte vy?

Já mám hlavní neřest, kterou jsem už zmínil. Nepříliš zdravý životní rytmus, dlouhé stání bez přestávky u srdečních operací, noční a víkendové služby.

Blíží se Vánoce. Které vánoční pokrmy byste jako lékař doporučil, jiné ale nikoli?

No, vzhledem k tomu, že žijeme tady, tak bych samozřejmě doporučil kapra a cukroví. Není otázkou - co se jí, ale kolik se toho jí, a to je to rozhodující.

Se svým týmem provedete přes 250 operací ročně, na kontě máte přes 7 500 zákroků. Stane se vám, že se v duchu vrátíte k nějakému, již ukončenému případu?

Dovolil bych se vás trošičku opravit, že zákroky dělá policie, chirurgové dělají výkony. Skutečně jich mám kolem toho čísla, které uvádíte v otázce, a k některým případům se skutečně vracím. To jsou ty, které byly velice složité, nebo měly těžký pooperační a komplikovaný průběh. Většinu z nich si však nemohu pamatovat, to jsou zejména ty, které proběhly zcela hladce, že nemocný odcházel pátý, či šestý pooperační den v dobrém zdraví domů či do lázní.

Jaký je život na operačním sále? Jaké předpoklady musí mít kardiochirurg, aby vydržel ve svém zaměstnání?

Život na operačním sále je velice specifický. Pracují tam lidé, kteří to milují a často tomu obětují i celý život. V medicíně není některý obor, tzv. královský a některý druhořadý. Ve všech oborech se dá dělat krásná medicína, musí se dělat s láskou a s nasazením. Avšak každý obor vyžaduje specifické vlastnosti. Pro kardiochirurgii je to především manuální zručnost a smysl pro detail, protože cévy, které našíváme, mají 1-2 mm, s tím související pečlivost. Dále dobrá fyzická zdatnost, protože operace trvají mnoho hodin, schopnost rychle se rozhodovat, protože na zastaveném srdci musíme pracovat rychle. Takže kardiochirurg se musí umět rychle a pokud možno i správně rozhodovat. Musí mít smysl pro vedení týmu, protože operatér je vedoucí toho, byť malého, třeba osmičlenného kolektivu.

Můžou někdy i zdánlivě špatná rozhodnutí zvrátit situaci a zachránit život?

Na tohle se těžko odpovídá, protože rozhodnutí, které zachránilo život, v žádném případě nemohlo být zdánlivě špatné. Při beznadějných situacích se zkouší zachránit lidský život všemi dostupnými prostředky, takže žádné z nich nemůže být špatné, když to dobře dopadlo.

Jan Pirk (nar. 1948) dokončil studia v roce 1972 a začal pracovat v nemocnici v Nymburce. V roce 1974 vyhrál konkurz na místo vědeckého aspiranta v IKEMu a od 1. října 1974 zde pracuje. Zabýval se žilními štěpy a v roce 1978 se stal kandidátem lékařských věd, o deset let později získal doktorát. V osmdesátých letech absolvoval stáž ve Spojených státech. V roce 1990 působil v dánském Odense. V roce 1991 se stal přednostou Kliniky kardiiovaskulární chirurgie IKEMu, o čtyři roky později pak i přednostou celého Kardiocentra IKEMu. Roku 1991 provedl první transplantaci srdce. V roce 1997 se stal docentem a byl mu udělen titul nejlepšího manažera ve zdravotnictví. V dubnu 2012 jeho tým nahradil českému pacientovi, hasiči Jakubu Halíkovi, srdce dvěma čerpadly. Pacient poté čekal na transplantaci, ale v říjnu téhož roku zemřel na selhání jater a ledvin. Ačkoli se pro něj nepodařilo najít vhodného dárce srdce, léčba tohoto pacienta podle Pirka posunula světovou medicínu. Před českými lékaři obdobný zákrok provedli jen jejich kolegové v americkém Texasu, ale jejich pacient již po týdnu zemřel. Ročně Pirk se svým týmem uskuteční asi 250 operací srdcí, dříve to bývalo i 330. Za jeho život jich bylo asi 7 000. Číslo ho řadí k vysoce uznávaným operatérům srdcí v Evropě

Text: Martin Hošna